

Katowice, 20 stycznia 2025 roku

PROF. DR HAB. MACIEJ FIC
INSTYTUT HISTORII
WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY
UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

Recenzja pracy doktorskiej mgr Anny Siekierskiej:
Nauczyciele i nauczycielki trójmiejskich szkół w latach 1945-1989. Charakterystyka grupy zawodowej i jej postaw w kontekście przemian społeczno-politycznych i gospodarczych.
Gdańsk 2024 (ss. 398),
napisanej pod kierunkiem promotora dr. hab. prof. UG Arnolda Kłoczyńskiego

Niniejsza ocena rozprawy doktorskiej została przygotowana w odpowiedzi na pismo przewodniczącego Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Gdańskiego, prof. dr. hab. Rafała Kubickiego, z 2 grudnia 2024 r., wskazującego, że zgodnie z Uchwałą Rady Dyscypliny Historia UG z 15 listopada 2024 r. powołano mnie na recenzenta niniejszej dysertacji.

1) Przedstawienie informacji o ocenianej rozprawie doktorskiej.

W przedstawionej do oceny rozprawie doktorskiej autorstwa Pani mgr Anny Siekierskiej podjęty został temat interesujący poznawczo i ważny dla zilustrowania funkcjonowania polskiego szkolnictwa w Trójmieście (Gdańsku, Gdyni oraz Sopocie) w realiach Polski „ludowej”¹. Autorka zdecydowała się na podjęcie mało dotąd obecnej i eksponowanej w badaniach naukowych problematyki. Efektem pracy i namysłu badawczego jest przedłożona do recenzji dysertacja.

Analizę zawartości rozpocząć wypada od tytułu. Ze względu na specyfikę przeprowadzonych badań wymagał on uszczegółowienia i Autorce udało się w nim zawrzeć wszystkie najważniejsze aspekty. Odnotowała więc zarówno podmiot rozważań (nauczycielki i nauczycieli),

¹ Terminu tego autor niniejszej recenzji używa w odniesieniu do państwa polskiego w latach 1944-1989, wynikało ono z propagandowo i nieprawdziwie ukazywanej wizji udziału ludu w rządzeniu państwem, używane bywa przez wielu badaczy umownie dla opisywania całego okresu rządów komunistycznych i socjalistycznych w Polsce przed 1990 rokiem - por. J. Eisler, *Czterdzieści pięć lat, które wstrząsnęły Polską. Historia polityczna 1944-1989*. Warszawa 2018, s. 9.

mk

podstawowy obszar przeprowadzonej rekonstrukcji (Trójmiasto), przyjęte ramy czasowe (lata 1945-1989), których wybór można uznać za absolutnie prawidłowy (okres istnienia Polski „ludowej”), wreszcie uszczegółowienie podstawy rozważań („charakterystyka grupy zawodowej i jej postaw w kontekście przemian społeczno-politycznych i gospodarczych”).

Konstrukcja pracy generalnie odpowiada zaplanowanym celom i tematowi rozważań. Praca została podzielona na siedem rozdziałów, z których każdy zyskał jeszcze wewnętrzne podrozdziały. Rozdziały zostały poprzedzone wstępem i zwieńczone zakończeniem, bibliografią, wykazem skrótów oraz spisem tabel, wykresów, fotografii i rysunków. Nie budzi większych wątpliwości przyjęta przez Autorkę kolejność i zaplanowane ramy problemowe poszczególnych rozdziałów, całość należy ocenić jako składającą się w logiczną strukturę². Pierwsze dwa rozdziały stanowią wprowadzenie do zasadniczej tematyki rozważań. W pierwszym Autorka syntetycznie przedstawiła obraz przemian społecznych, politycznych i gospodarczych lat 1945-1989 „w Trójmieście i perspektywie ogólnopolskiej”, w drugim natomiast opisała uwarunkowania wykonywania zawodu nauczyciela w Polsce (w tych samych cezurach czasowych). Rozdziały od trzeciego do siódmego stanowią już właściwą (odautorską) część pracy, obejmują charakterystykę osób uczących w Trójmieście w czasach Polski „ludowej” (rozdział trzeci), a następnie opis i ocenę postaw trójmiejskiego środowiska nauczycielskiego w kolejnych podokresach istnienia Polski „ludowej” (w rozdziałach od czwartego do siódmego, które szczegółowo omówiono w dalszej części niniejszej recenzji).

W bardzo obszernym wstępie (s. 3-48) zamieszczone zostały wszystkie najistotniejsze kwestie, które powinny zostać umieszczone w tej części pracy. Jasno zestawiono i opisano stan badań i perspektywy badawcze, zaprojektowano główny („wszechstronny i całościowy opis grupy zawodowej nauczycieli i nauczycielek z Trójmiasta”) i „dopełniające” cele powstania pracy (m.in. „charakterystykę [...] jej postaw w kontekście przemian społeczno-politycznych i gospodarczych lat 1945-1989”; „weryfikację funkcjonującego w świadomości społecznej [...] przekonania o całkowitym spolaryzowaniu ówczesnego społeczeństwa i jego podziale na dwie strony”); postawiono szereg pytań badawczych (jako podstawowe można chyba wskazać na: „jakie postawy i wobec czego wyrażali pracujący w trójmiejskich szkołach nauczyciele i nauczycielki oraz jakie były ich konsekwencje?”, a także „co odróżniało społeczność nauczycieli i nauczycielek pracujących w trójmiejskich szkołach od osób wykonujących ten zawód w pozostałych częściach Polski?” oraz „czy wydarzenia rozgrywające się w regionie, tj. choćby strajki z grudnia 1970 czy sierpnia 1980

² Można było ewentualnie podzielić jeszcze rozdział poświęcony nauczycielstwu w okresie pełnienia obowiązków I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej przez Władysława Gomułkę i Edwarda Gierka.

roku, wpływały na wykształcenie specyficznych postaw w obrębie badanej grupy zawodowej?”). Przedstawiono i przekonująco uzasadniono wybór zakresu terytorialnego (tłumacząc także powody nie objęcia badaniami obszaru całego województwa gdańskiego); ram czasowych; docelowej grupy badawczej (nauczycielek i nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych). Dokonano przeglądu i opisu specyfiki obszernego katalogu wykorzystanych źródeł archiwalnych, prasowych i literatury, a także źródeł wywołanych przez Autorkę (co bardziej szczegółowo zostanie opisane w dalszej części recenzji). Skrupulatnie przywołano i wyjaśniono uznane za najistotniejsze z perspektywy prowadzonych rozważań terminy i pojęcia, opisano także i wyjaśniono najistotniejsze metody przeprowadzonych badań. W ostatniej części wstępu dokonano syntetycznego opisu wartości pracy.

Jak już zasygnalizowano, rozdziały pierwszy (zatytułowany „Przemiany społeczne, polityczne i gospodarcze lat 1945-1989 w Trójmieście i perspektywie ogólnopolskiej”) oraz drugi (pt. „Uwarunkowania wykonywania zawodu nauczyciela w Polsce w latach 1945-1989”), można określić jako stanowiące wprowadzenie do zasadniczej części pracy. Treści w nich zawarte - od przeglądu sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej Polski „ludowej” ze szczególnym uwzględnieniem Trójmiasta, przez opis zmian w systemie oświaty w latach 1945-1989, systemie kształcenia przyszłych uczących, funkcjonowania szkolnej administracji w województwie gdańskim, po specyfikę sieci szkolnej w Trójmieście w powojennym 45-leciu - uznać trzeba za przydatne do podjęcia głównych rozważań nad tematyką określoną w tytule pracy.

Co także zostało już zasygnalizowane, najważniejsza i zasadnicza część pracy objęta rozdziałami od trzeciego do siódmego. Trzeci z rozdziałów (pt. „Nauczyciele i nauczycielki trójmiejskich szkół. Charakterystyka grupy zawodowej w latach 1945-1989”) przyniosła dokonaną z uwzględnieniem zachodzących na przestrzeni lat 1945-1989 zmian, charakterystykę grupy zawodowej uczących w Trójmieście, biorąc pod uwagę ich pochodzenie, strukturę wieku i płci, kwalifikacje zawodowe, a także sytuację socjalno-bytową oraz opis głównych czynników, które na te zmiany wpływały. Rozdział czwarty (pt. „Nauczyciele i nauczycielki trójmiejskich szkół w obliczu przemian politycznych, społecznych i gospodarczych pierwszych powojennych lat (1944/45-1947)”) zawiera analizę postaw osób uczących w Trójmieście w pierwszych powojennych latach (od 1944 do 1947 roku), w realiach odbudowy szkolnictwa i kreowania nowego ustroju państwa. W rozdziale piątym (pt. „Środowisko pedagogiczne trójmiejskich szkół wobec zmian zachodzących w Polsce w sferze społeczno-politycznej i gospodarczej okresu stalinizmu (1948-1956)”) podjęto próbę opisu sytuacji uczących w Trójmieście w realiach stalinowskich (od początku tegoż okresu do „odwilży październikowej”). Szósty z rozdziałów (pt. „Postawy nauczycieli i nauczycielek trójmiejskich

Handwritten mark

szkół wobec przemian społeczno-politycznych i gospodarczych w dekadach rządów Władysława Gomułki i Edwarda Gierka (1956-1979/80)”) zawiera opis postaw nauczycielek i nauczycieli w prze-dziale czasowym pełnienia obowiązków I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej przez W. Gomułkę i E. Gierka, z uwzględnieniem wydarzeń „Marca 1968” i „Grudnia 1970”³. Ostatni z rozdziałów (pt. „Reakcja kadry pedagogicznej trójmiejskich szkół na przemiany społeczno-polityczne i gospodarcze ostatniej dekady PRL (1980-1989)”) prezentuje na-tomiast postawy nauczycielek i nauczycieli z Trójmiasta w schyłkowym okresie istnienia Polski „ludowej” - od powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego [NSZZ] „Solidarność” nauczycieli do tzw. wyborów czerwcowych 1989 roku. Całość rozważań została zwieńczona ob-szernym i wnikliwym zakończeniem, w którym mgr A. Siekierska podsumowała rozważania, wska-zała osiągnięte cele, usystematyzowała wnioski i przedstawiła postulaty badawcze.

Warto odnotować, że w ocenie piszącego te słowa mgr A. Siekierskiej udało się odpowied-nio wyważyć proporcje między odtwarzaniem indywidualnych losów poszczególnych uczących a opisaniem zbiorowości trójmiejskich pedagożek i pedagogów. Udało się także włączyć do rozwa-żań tak prozaiczne z pozoru kwestie, jak np. siłę nabywczą nauczycielskich uposażeń, ich warunki mieszkaniowe czy pozycję zawodową nauczycielek i nauczycieli w porównaniu do innych grup za-wodowych (zwłaszcza w środowiskach wysoko zindustrializowanych). Za bardzo dobre rozwiązanie uznać należy wieńczenie każdego rozdziału „odautorskiego” podsumowaniem (pt. „Wnioski”). Za-warte w pracy ustalenia i konkluzje nie są być może nazbyt „rewolucyjne”, ale stanowią dobrze podbudowane źródłowo potwierdzenie obiegowych dotąd opinii, a często także egzemplifikację zróżnicowanych postaw pedagogów na konkretnych, znanych z imienia i nazwiska (bądź z inicjałów tychże), przykładach. Na kartach pracy nie brak także opisu zachowań, które można dziś określać mianem heroicznych, przywracającego zapomniane postacie czytelnikom. Za znaczną wartość pro-wadzonej przez Autorkę narracji uważam widoczną rozwagę w ocenianiu i uzasadnianiu tychże ocen. Autorka ważyła racje, nie stawiała kategoriycznych osądów, starała się zrozumieć postawy i zachowania bohaterów swojej opowieści. W świecie, w którym kreowanie „czarno-białej” wizji terażniejszości i przeszłości stanowi swoisty kanon spojrzenia, taka postawa zasługuje na po-chwałę.

Obok (zdecydowanie dominujących) zalet Autorka pracy nie ustrzegła się także pewnych usterek. Za pierwszą uznać można fakt, że miejscami korzystniejszym rozwiązaniem byłoby zesta-wianie informacji (zwłaszcza danych statystycznych) w większej ilości tabel bądź wykresów -

³ Właściwie zabrakło w tej części odwołań do „Czerwca 1976”, najpewniej z powodu braku tego typu aktywności wśród trójmiejskiego środowiska nauczycielskiego, a w konsekwencji braku odpowiednich odniesień w materiale źródłowym.

pozwalaloby to na lepsze dostrzeganie przedstawianych prawidłowości. Za drugą uznać można kwestię używania niektórych pojęć. Dobrze, że Autorka zdecydowała się na ich wyjaśnianie we wstępie, gorzej, że wytłumaczyła znaczenie terminów „szkoła” i „nauczyciel”, a nie zastosowała tego samego manewru w toku narracji w rozdziałach, m.in. w odniesieniu do określeń „władza komunistyczna”, „szabrownicy”, „tzw. kurs repolonizacyjny”, „tzw. mała matura”, „fideizm”, „organizacja państwowa (komunistyczna)” czy „rewizja nadzwyczajna”. Za trzecią z usterek uznać można brak konsekwentnego zapisu niektórych terminów - np. czasem (częściej) Autorka używała określenia „tzw. Kresy Wschodnie” (moim zdaniem formuły poprawnej), a czasem (rzadziej) „Kresy Wschodnie”; podobnie w różny sposób zapisano „małą stabilizację” (bez oraz w cudzysłowie) i „tzw. małą stabilizację”. Za pewien niedostatek uznaję mało widoczne próby prowadzenia porównań komparatystycznych z innymi miastami / ośrodkami, które najpewniej dostarczyłyby nowych tropów badawczych i pozwoliły na wyraźniejsze wskazanie odrębności Trójmiasta w skali Polski „ludowej”. Pewne wątpliwości może wreszcie budzić przyjęte rozwiązanie anonimizacji danych osób, których postawa i zachowanie budzą z dzisiejszej perspektywy krytykę (jak odnotowała Autorka, „wypowiedzi czy dokumenty, które stawiały daną osobę w niekorzystnym świetle zostały w niniejszej pracy zacytowane bez użycia dokładnych danych osobowych, które zastąpiono inicjałami”, tłumacząc rozwiązanie rezygnacją z „prezentacji szczegółowej biografii pojedynczych nauczycieli czy nauczycielek, ani moralnej oceny ich postępowania”). Akceptując takie rozwiązanie warto jednak dodać, że zadaniem historyka pozostaje dążenie do ustalenia prawdy, a przywoływanie danych osobowych nie stanowi automatycznie dokonywania oceny moralnej tych osób.

Jak w przypadku każdej z prac, tak i w tym, podczas lektury dysertacji jako recenzentowi towarzyszyły mi pytania, uwagi, sugestie i chęć polemiki z niektórymi fragmentami. Zestaw najważniejszych z nich został przywołany poniżej:

- s. 52 - „zamieszkiwane były w większości przez ludność niemiecką (po wojnie przymusowo wysiedloną)” - wysiedlenia ludności uznanej za niemiecką rozpoczęły się jeszcze w okresie II wojny światowej;
- s. 55 - wykres 1 dotyczy zestawienia z roku 1950, a wymieniono na nim województwo stalinogrodzkie, istniejące w latach 1953-1956;
- s. 60 - Autorka stwierdziła, że „ludowa” władza zamierzała zastąpić religię „ufnością w komunistyczną propagandę” - w praktyce zaprojektowała ona tzw. parareligię⁴;

⁴ Por. K. Kosiński, *Oficjalne i prywatne życie młodzieży w czasach PRL*. Warszawa 2006.

- s. 131 - Autorka definiuje Ignacego Maura (Mazura) jednocześnie jako repatriowanego i ekspatriowanego;
- s. 173 - Autorka odnotowała, że „[w] odbudowę placówek edukacyjnych angażowali się także pedagodzy i pedagożki przybyli bądź przesiedleni na Wybrzeże” - przesiedlenie było także formą przybycia;
- s. 176 - zapis, że „[z] kolei w połowie 1947 roku w partii robotniczej było 61, natomiast w PPS 365, spośród ogólnej liczby 2886 osób” jest niewłaściwy, PPS - co do zasady - także była partią robotniczą;
- s. 180 - w opisywanym okresie konsekwencje zastosowane wobec Michała Stępnia (areszt, odsunięcie ze stanowiska kierownika szkoły i wysiedlenie z miasta) trudno uznać za „dokliwą karę”;
- s. 181 - wydaje się, że co najmniej w przypadku przynależności do Związku Harcerstwa Polskiego, była ona manifestacją zaangażowania (także politycznego);
- s. 183 - opinia, że „nauczyciele i nauczycielki nie identyfikowali się ze strajkiem, w obliczu wielu innych, pilniejszych do zaspokojenia, potrzeb” (dotyczy obchodów Święta Trzeciego Maja) wydaje się, że nie jest jedyna, wytłumaczeniem mogły być także strach (obawa) oraz pragmatyzm i rozsądek (czyli identyfikowanie się, ale uznanie braku działania za korzystniejsze w tych konkretnych okolicznościach);
- s. 184 - opinia, że niskie poparcie dla Polskiego Stronnictwa Ludowego [PSL] w województwie gdańskim w 1947 roku wynikało z programu tejże partii - skupionego głównie na poprawieniu sytuacji na obszarach wiejskich, aniżeli zurbanizowanych, wydaje się niezbyt trafna - w tym okresie PSL nie reprezentowało bynajmniej wyłącznie chłopów / rolników;
- s. 194 - przywołana postawa Aleksandra Łykowskiego była oportunistyczna jedynie w opinii zwolenników nowej władzy (stanowisko oportunistyczne to postawa moralna, w której osoba rezygnuje ze stałych zasad moralnych lub przekonań w celu osiągnięcia osobistych korzyści);
- s. 196, 199 - właściwa nazwa urzędu w opisywanym okresie to Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Gdańsku albo Miejski Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Gdańsku / Gdyni;
- s. 211 - może postawy uczących wobec tworzonych w środowiskach młodzieży szkolnej organizacji nie tyle były neutralne, co raczej stanowiły przykład dość typowej dla tej profesji postawy pobłażliwości;
- s. 234- zbędne powtórzenia dotyczące religijności mieszkańców Kaszub i Kociewia;

- s. 243 - pytanie, czy nie udało się dotrzeć do innych źródeł, które pozwoliłyby potwierdzić wiarygodność relacji Eugeniusza Koko, dotyczącej powodów rezygnacji ze stanowiska wicekuratora Franciszka Koko?;
- s. 259 - w kwestii opinii, że „udział w głosowaniu nie jest szczególnym miernikiem poglądów politycznych danej osoby” w realiach lat 1957-1978 nie jest prawdziwe, m.in. z powodu przypadków „jawnego głosowania” (na oczach komisji, bez skorzystania z miejsca „za kotarą”), ale i oddawania głosów nieważnych (tzw. białych);
- s. 261-262 - wydaje się, że udział w pracach komisji wyborczych mógł być (analogicznie jak dziś) traktowany przez nauczycielki i nauczycieli jako okazja do „dorobienia”, na co zresztą Autorka zwróciła uwagę na s. 263;
- s. 266 - Autorka używając skrótu PRL („obejmującego” lata 1952-1989) miała najpewniej na myśli Polskę „ludową” (1944-1989);
- s. 298-299 - obok opasek i znaczków część młodych Polaków nosiła w tym celu także oporniki elektryczne (rezystory).

Wysoko oceniam sprawność językową Autorki. Praca napisana jest poprawnym językiem, usterki pojawiają się rzadko - są jednak obecne (np. „Zbigniew Osiński w artykuł pt. [...]” - s. 11; „czy wydarzenia rozgrywających się w regionie tj. choćby strajki z grudnia 1970 czy sierpnia 1980 roku wpływały...” - s. 19; „powstającym przy nim przedsiębiorstwom tj. choćby - mieszcząca się w jednym z najbardziej dziś rozpoznawalnych portowych budynków - Łuszczarnia Ryżu” - s. 53; „największe upartyjnienie występowało w gronie kadry zarządzającej palcówkami oświatowymi” - s. 192; „poziom upartyjnienia w szkołach województwa gdańskiego pozostawał w zasadzie na podobnym poziomie” - s. 241; „Koledzy, którzy zemną jechali” - s. 247; „nauczycielka agresję ZSRS na Polskę z 17 września, przedstawiała jako »bratnią pomocą«”). Podobnie staranna pozostaje strona edytorska pracy (dostrzegłem jedynie pojedyncze usterki edytorskie - por. s. 181), a także poprawność interpunkcyjna. Właściwie jedynym znaczniejszym mankamentem pozostaje stosowanie ciągłej numeracji przypisów, zamiast używania nowej numeracji dla każdej z sekcji. Podsumowując - także kwestia użytego języka i formy edytorskiej dowodzi z jednej strony dużej staranności włożonej przez Autorkę, z drugiej jej właściwego przygotowania i posługiwania się kompetencjami z tegoż zakresu, również składającymi się na tzw. warsztat naukowy historyka.

Imponująco przedstawia się wykaz wykorzystanych przez Autorkę źródeł. Przygotowując swoją dysertację sięgnęła ona do zasobów 19 instytucji (warszawskiego Archiwum Akt Nowych; Archiwum Państwowego w Gdańsku - także jego gdyńskiego oddziału; archiwum Instytutu Pamięci

wh

Narodowej - zasobów z Gdańska i Warszawy; Archiwum Historycznego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”; Archiwum Diecezjalnego w Pelplinie; Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego; Archiwum Fundacji Ośrodka „KARTA”; Archiwum Urzędu Miasta Gdyni; Muzeum Miasta Gdyni; Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie; Pomorskiej Biblioteki Pedagogicznej w Gdańsku im. Macierzy Szkolnej. Oddziału Muzeum; Archiwum Związku Nauczycielstwa Polskiego Oddziału w Gdyni; Gdańskiego Archiwum Historii Mówionej; Europejskiego Centrum Solidarności; Cyfrowego Archiwum Pomorskich Kresowiaków; Archiwum Szkoły Podstawowej nr 10 w Gdyni oraz Archiwum Szkoły Podstawowej nr 9 w Gdańsku), wykorzystata także 17 samodzielnie wywołanych relacji. Szereg poszukiwań archiwalnych, których efektów nie udało się zaprezentować na kartach dysertacji, Autorka opisała ponadto we wstępie pracy. Wszystkie podjęte starania, bez względu na ostateczny stopień wykorzystania, zasługują na wysoką ocenę kompetencji warsztatowych mgr A. Siekierskiej, dowodząc jej umiejętności pozyskiwania materiału badawczego, a także świadomości potrzeby zdobywania informacji różnej proweniencji.

Obok archiwaliów, podczas pracy nad dysertacją, Autorka sięgnęła do znacznej ilości (zestawionej w bibliografii) wcześniej już publikowanych źródeł, tytułów prasowych, książek, rozdziałów w pracach zbiorowych, artykułów w czasopismach, pracach i zeszytach naukowych, także niepublikowanych prac doktorskich, które wsparła sięgnięciem do zasobów Internetu. Przywołana liczba ponownie zasługuje na uznanie - samych książek, rozdziałów w pracach oraz artykułów naukowych wykorzystano blisko trzy setki. Pojedyncze dostrzeżone braki (np. książek autorstwa Hanny Konopki, *Religia w szkołach Polski Ludowej. Problem nauczania religii w polityce państwa (1944-1961)*, wyd. II, Białystok 1998; Barbary Wagner, *Strategia wychowawcza w PRL*. Warszawa 2009 czy Józefa Brynkusa, *Komunistyczna ideologizacja a szkolna edukacja historyczna w Polsce (1944-1989)*. Kraków 2013) nie wydają się szczególnie dotkliwe, a sięgnięcie do nich nie zmieniłoby istotnie zbudowanego przez Autorkę obrazu.

Na wyróżnienie zasługuje także dbałość mgr A. Siekierskiej o warstwę wyobrazeniową pracy. Autorka świadoma obowiązującego współcześnie „imperatywu obrazowania” chętnie sięgała po ten element przekazu (w jego szerokim *spectrum* obejmującym fotografie, schematy, tabele i wykresy), który stanowi istotne uzupełnienie odautorskiej narracji i jest dobrze zintegrowany z zamieszczonymi treściami tekstowymi.

2) Konkluzja.

We wstępie pracy mgr Anna Siekierska napisała m.in.: „[p]rzegląd opublikowanej dotychczas literatury przedmiotu uwidacznia, iż nie przeprowadzono dotąd badań, w których w wszechstronny i całościowy sposób opisano by grupę zawodową nauczycieli i nauczycielek z Trójmiasta. Dodatkowo w marginalny sposób traktowano dotychczas zagadnienia niezwiązane z pragmatyką zawodową pedagogów i pedagożek” - s. 16. Należy stwierdzić, że przedłożona do recenzji praca wiele zmieniła w kwestii owego deficytu, bardzo dobrze odtwarzając przy tym proces zmian, który przeszli uczące i uczący w szkołach Trójmiasta w powojennych 45 latach.

Biorąc pod uwagę całość rozprawy doktorskiej wypada odnotować, iż jej zawartość przynosi dowody właściwego opanowania przez mgr A. Siekierską warsztatu naukowego historyka oraz Jej dojrzałości badawczej. Pracę należy uznać za ciekawe studium badawcze z zakresu nauk humanistycznych (historii), poszerzające naszą wiedzę o zagadnieniach obecnych dotąd w badaniach naukowych w wymiarze bardzo nieznacznym i dalece niepełnym. W konsekwencji podjętej analizy Autorka dysertacji dokonała tytułowej charakterystyki grupy zawodowej nauczycielek i nauczycieli trójmiejskich szkół i jej postaw w kontekście przemian społeczno-politycznych i gospodarczych (w latach 1945-1989). Udało je się także uzyskać odpowiedzi na szereg pytań badawczych, postawionych we wstępie pracy. Poczynione ustalenia pozostają ważne i dobrze uzasadnione, a temat został przedstawiony w stopniu, który należy uznać za istotny wkład w rozwój naszej wiedzy historycznej, a tym samym rozwój dyscypliny.

Podsumowując przeprowadzone rozważania stwierdzam, że przekazana mi do oceny praca stanowi przykład dobrze udokumentowanej i prawidłowo napisanej pracy badawczej. Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, na jej kartach mgr Anna Siekierska udowodniła posiadanie odpowiedniej wiedzy teoretycznej i umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Tym samym praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, zgodnie z ustawą z 3 lipca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 z późn. zm.) oraz ustawą z 20 lipca 2018 r. (Dz.U. z 2018, poz. 1668 z późn. zm.). Na tej podstawie zgłaszam wniosek o dopuszczenie Pani magister Anny Siekierskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie składam wniosek o wyróżnienie przygotowanej pracy doktorskiej.

.....
(MACIEJ FIC)

Strona 9